

Fig. 1. Stepping. Ydre, set fra nordost.

STEPPING KIRKE

SØNDER-TYRSTRUP HERRED

Kirken, der efter det yngste cathedricumregister betalte 12 sk. i bispeafgift — efter det ældste 18 sammen med Frorup — var i middelalderen et biskoppeligt patronat, men fik ved reformationen samme skæbne som de øvrige kirker i provstiet (jfr. Aller p. 258)¹. Efter hertug Hans' død 1580 overgik den til kongen, og i hvert fald senere besattes kaldet direkte gennem tyske kancelli.

Kirken ligger omtrent midt i byen, på et mod vest skrånende bakkehæld. Kirkegården, der er udvidet mod øst og sydøst 1875², hegnes for den gamle dels vedkommende af kløvstensmure sat i cement og beplantet; om udvidelserne er der jorddiger, som udadtil har en markstensbeklædning. I norddiget lidt øst for kirken er der køre- og fodgængerlåger af den sædvanlige støbejernstype (1842, rgs.) mellem slanke stenstolper, som dog her har en los afdækning af form som en lav pyramidestub. Mod vest, hvor en høj stentrappe fører

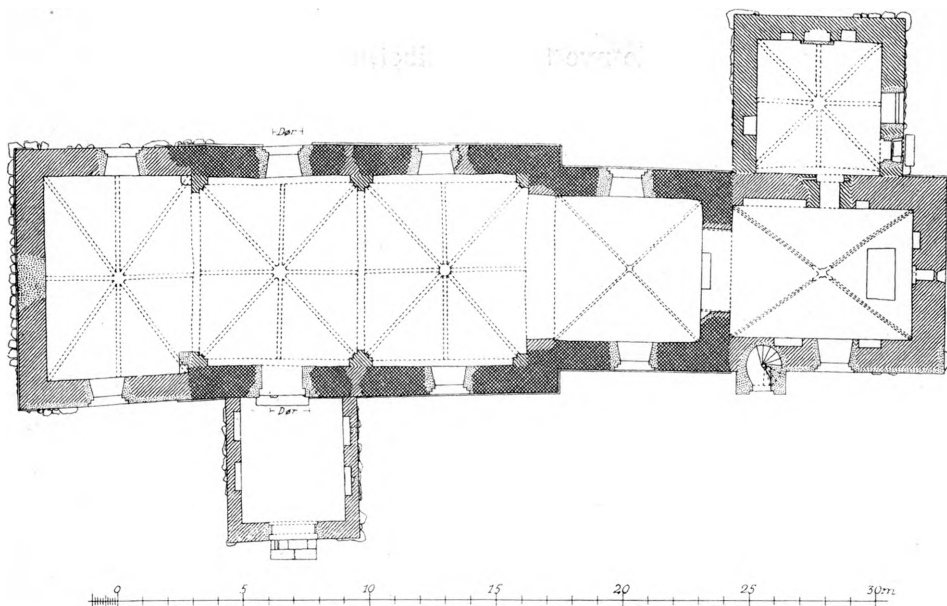

Fig. 2. Stepping. Plan. 1:300. Målt af Erik Hansen 1953.

til kirkepladsen, er der en smedejernslåge mellem granitstolper (1900)². 1670 nævner regnskaberne tre nye portaler. En korsformet allé af lindetræer fra 1885² er fældet for få år siden.

Bygningen består af kor og skib fra romansk tid samt lire sengotiske tilbygninger: i øst tårn (med yngre trappehus), våbenhus i syd, sakristi på tårnets nordside og vestforlængelse. Kirken har svag afvigelse til nord.

De romanske bygningsafsnit er af veltilhugne *granitkvadre* (indvendig af rå kamp) i 30—50 cm høje skifter med ganske tynde fuger over en svagt hulet sokkel; på skibets nordøsthjørne og de to nu udflyttede vesthjørner er der i sokkelstenene udhugget små hjørneblade. Skibets romanske murhøjde er ca.

4,5 m over soklen. Af romanske vinduer er skibets to nordre og det ene i syd bevaret i tilmuret stand; alle med monolitoverligger og -sålbænk; de måler ca. 100 × 55—60 cm, og deres underkant sidder 265—70 cm over soklen. I tårnets østmur ses udvendig et romansk vindue (90 × 56 cm), formentlig korets østre, der er udflyttet ved tårnets opførelse. I sakristiets mure findes et par smigsten og et stykke af en sålbænk og i nordre kirkegårdsdige en monolit vinduesoverligger, der sikkert stammer fra kirken.

Skibets romanske syddør, der har været flankeret af to søjler og forsynet med et halvrundet tympanon under kilestensstik, synes at have stået urørt indtil 1907, da døren blev stærkt udvidet³. Den oprindelige placering og bredden af såvel åbningen som den fals, hvori søjlerne har stået, fremgår dog tydeligt, idet både kilestensstik, tympanon og til dels også søjlebaserne er bevaret.

Dørens lysning har været knap en meter bred og falsen godt halvanden; af baseerne, der er indstøbt i de nye trin til skibet, ses den vestre bedst; den er hugget i eet med falsen og forsynet med halvrund vulst; på oversiden ses en cirkelformet rille, som angiver, at søjlen har haft en diameter på ca. 20 cm. *Tympanet* (fig. 3), der siden 1935 har siddet over våbenhusets dør (NM.s arkiv), har en skulpturel udsmykning i lavt relief; et fordybet, halvrundt felt, indrammet af en tovsnoning, tredeles af to snoede søjler, mellem hvilke den glorificerede Kristus ses i korsfæstelsesstilling; ribben, brystvorter og navle træder tydeligt frem over det knælange, ret folderige lændeklæde, og Kristi fødder bryder den indrammende tovsnoning. I sidefelterne er der symbolske tegn, i det vestre et øje, et græsk kors (den øverste arm har let svajede sider) med ovale og runde »bosser« og omgivet af fem »bosser« samt foroven Gudfaders velsignende hånd (tre fingre), i det østre en cirkel med rund- og tovsstavsramme og herindenfor to modstående trekanter, der på fig. 3 fremtræder meget svagt (Mackeprang: Portaler p. 147 f.). Kilestensstikket, der ses over våbenhusloftet, er sat af veltilhugne, farverige kvadre, og stikkets slutsten når 3—4 cm ned under og ca. 15 op over de øvrige stiksten.

Kvindedøren, hvis øvre afslutning er ødelagt, står tilmuret; den er 115 cm bred, men soklen er brudt i knap to meters bredde, og vest for døren er sokkelprofilen forkrøbet om hjørnet; hvis ikke dette spring i soklen er fremkommet ved omsætning — og nordmuren er meget omsat — må også norddøren have haft søjler eller i alt fald false.

I det *indre* ses ingen oprindelige enkeltheder på plads; fra triumfbuen, der må være nedbrudt forud for tårnets opførelse, stammer sikkert de krumhugne kvadre, som findes i sakristiet samt de to kragbånd, der nu sidder i tårnarkaden, den nordre med flad rundstav over hulkel, den søndre vistnok kun med kvartrundstav. Forneden i tårnarkadens nordre vange er der indmuret en *billedkuader* med et hammerlignende tegn, og udvendig på korets mur er der et stenhuggerfelt. Ingen oprindelige gavle er bevaret.

Ændringer og tilføjelser. Rækkefølgen af de gotiske byggearbejder lader sig ikke fastslå med sikkerhed. Ældst er muligvis våbenhuset, og derefter følger antagelig triumfbuens flytning, korets forhøjelse og overhvelvning samt tårnet, mens skibets hvælv, sakristiet og vestforlængelsen må høre til de yngste dele. Materialet i de gotiske tilbygninger består af munkesten i munkeskifte og genanvendte kvadre.

*Våbenhuset*⁴ hviler på en svagt fremspringende syld af små sten. Over den i moderne tid udvidede dør, hvor tympanet fra kirkens romanske syddør er indmuret, findes en lille, spidsbuet, halvsten dyb blænding med en retkantet glug. I det indre har hver flankemur to lavtsiddende, fladbuede blændinger, hvoraf i alt fald de østre har en retkantet, tilmuret lysåbning. Loftet, der er

Fig. 3. Stepping. Tympanon fra syddøren (p. 332).

E. M. 1951

gipset og trukket ned på flankemurene ved en stor hulkel, har muligvis tidligere ligget adskilligt lavere.

Koret. Flytningen af triumfbuens kvadre til korets østmur tyder på, at tårnrummet fra første færd blev indrettet til alterrum. Den nuværende arkade mellem det romanske kor og skibet er spidsbuet og meget høj. Korets mure er forhøjet ca. en meter, og krydshvælvingen, der har kvartstensribber, hviler på vederlag i murene; af hensyn til den nye, høje arkade til skibet, blev hvælvingens vestre kappe betydelig højere end de tre andre.

Tårnet er ligesom ved flere af egnens kirker (sml. p. 280) bygget øst for koret, således at dets vestmur delvis står på korets østmur. Tårnrummet har i øst en lille, fladbuet, falset blænding, der korresponderer med den førnævnte romanske vinduesindfatning, som må stamme fra korets østmur, og i nord er der et bredt spidsbuet, ind- og udvendig dobbeltfalset vindue, som ved sakristiets opførelse blev blændet i indre murflugt; fra dettes tagrum ses det velbevarede vindue, som har prydskitte af lige løbere langs yderfalsens halvstensstik og spor efter en vinduesramme i en afstand af 45 cm fra ydre murflugt. Rummets syd- og nordvæg har hver to nicher, hvoraf den vestre i nord er 2,8 m høj og rundbuet, de andre kun 0,8 m og fladbuede; nordligt i østvæggen er der desuden en 1,7 m høj, fladbuet og dørlignende blænding. Det indre er som nævnt sat i forbindelse med det gamle kor ved en rundbuet arkade, som i det store og hele er opført af kvadre fra den romanske triumfbue; buen er dog næppe helt så bred som tidligere, hvilket dels bevises af dens form, dels af de fire—fem buekvadre, der ses i sakristiets og tårnets murværk. Rummet dækkes af en samtidig krydshvælving med halvstens ribber af et skarptrygget profil;

nærmest den uregelmæssigt runde slutsten har ribberne dog retkantet profil på undersiden; de halvsten tykke kapper er ret stærkt bukede og uden overribber. Adgangen til tårnets andet og øverste stokværk foregik oprindeligt ad en fritrappel til en fladbuget dør højt i sydurens vestlige del. Dette stokværk, der måske tidligere har rummet klokken, har til hver af de frie sider haft tre ind- og udvendig falsede åbninger, af hvilke den midterste er mindst og anbragt lidt lavere end de to andre, men flere åbninger er helt eller delvis tilmuret. Vestmuren, der dels hviler på kormuren, dels på en stor, spids aflastningsbue, er meget stærkt ommuret, men der ses spor efter en åbning på hver side af skibets tagryg. Udvendig på østmuren, under det midterste glamhul, er der en dørlignende halvstens blanding. Nordmuren har foroven to savskifter, som dog brydes af de to øverste åbninger, og lidt over fodlinien har østgavlen tilsvarende skifter, brudt af en bred, fladbuget og falset åbning; på hver side af dennes øvre del er der henholdsvis fire og tre rhombeformede, aftrappede kvartstens blændinger og over disse to cirkelblændinger samt en lille korsblending, hvis øverste stav har en kort tværstav; den øverste gavlspids er afbrudt i ny tid, da tårnet fik halvvalme. Syd- og vestmuren, der har talrige jernankre og årstallene 1724 (sml. rgsk.) og 1816, er skalmuret flere gange, sidst 1949.

Skibets to ottedelte hvælv hviler på falsede vægpiller, spidse skjold- og gjordbuer, og de halvstens ribber i østfaget mødes om en stor, rund slutsten; kapperne er svagt indskårne på oversiden og kun undtagelsesvis forsynet med overribber.

Sakristiet. Gavlen har over en 3—4 cm dyb båndblending ni højblændinger, hvoraf de to yderste har vandret, falset afdækning, de øvrige rundbuget; ni kamtakker. I det indre har vestvæggen een, nordvæggen to skabsnicher, og mellem disse er der en med sakristiet samtidig, nu tilmuret *kamin*; denne ligger hovedsagelig i murtykkelsen, og kappen, som støttes af halvstenskonsoller, muret af sten med kvartrund forkant, springer en halv sten frem. I øst er der et nyere vindue og en dør, som måske er brudt 1761 (rgsk.). Rummet dækkes af en samtidig, ottedelt hvælving; kapperne er kun svagt indskårne; ingen overribber. Til tårnet er der adgang gennem en fladbuget dør, som på nord-siden er falset og forsynet med huller for en skydebom. Vestmuren er skalmuret med munkesten i krydsskifte og de fem vestre kamtakker ommuret med små sten.

Vestforlængelsen, der må tilhøre 1500-tallet⁵, er overmåde stærkt skalmuret, og urørt murværk, af munkesten i munkeskifte, ses kun forneden i de indvendige mure. Hvælvingen, som dækker rummet, svarer helt til det romanske skibs vesthvælv, men den har vederlag i murene. Taggavlen er helt ommuret og forsynet med årstallet 1741 samt initialerne HIS og HK.

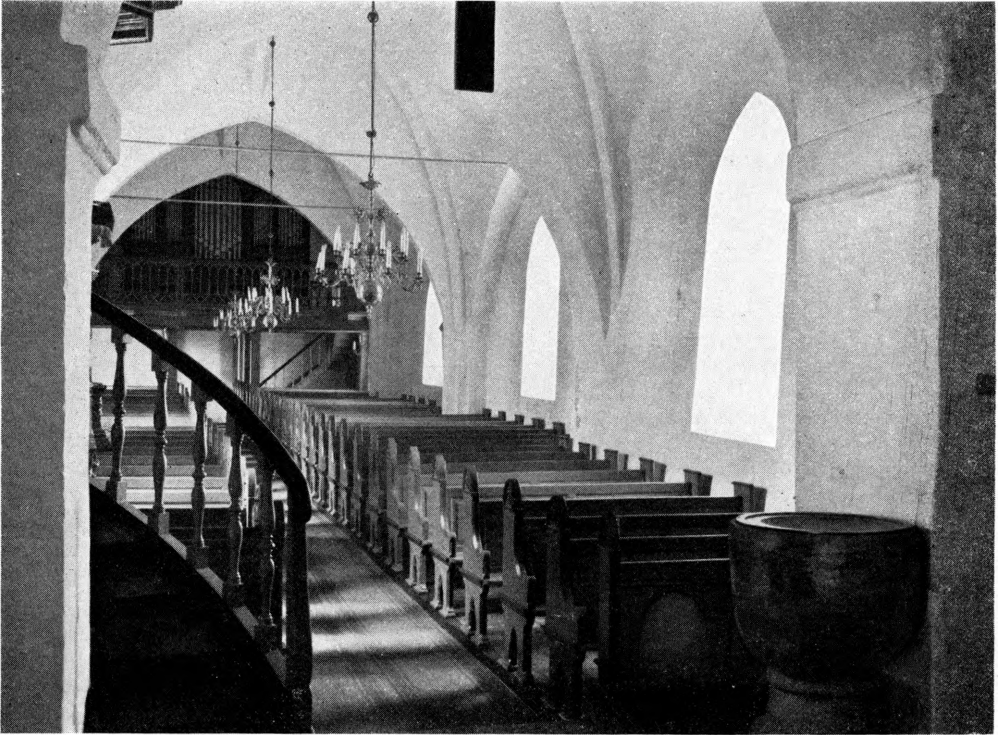

Fig. 4. Stepping. Indre, set mod vest.

V. M. 1951

På tårnets sydside er der i nyere tid opført en muret trappe, som delyis er indhugget i murlivet. Regnskaberne fra 1766 omtaler meget store reparationer af tårntrappen, og måske stammer den uregelmæssigt murede trappe i virkeligheden fra dette år. Trappen, der er af små, gule sten, fører op til den gamle dør i andet stokværk.

Tagværkerne er alle af eg, over den romanske del helt omsat og stærkt suppleret 1897², over sakristi og tårn næsten urørt og samtidige med bygningsafsnittene; begge tagværker har to lag hanebånd og spærstivere; tårnets øverste bjælkelag og de to kviste på sydsiden er fornyet.

Kirken står med hvidkalkede mure og blytag, som første gang nævnes i regnskaberne fra 1569; 1711 havde våbenhuset dog tegltag (rtk.). På tagene er der flere årstal, sakristiets østside har 1795 og initialerne NO IM, vestsiden 1794 og IIM OI IM. De spidsbuede støbejernsvinduer har ved restaureringen 1871² afløst fladbuede vinduer, hvis stik endnu ses. Gulvene under stolestader, i tårn og sakristi er af brædder, i midtergangen af gule fliser (indtil 1871 af mursten)² og i våbenhuset af sandstensfliser fra 1917—18³.

To *†messingfløje* på tårnet nævnes 1654 (rgsk.); de to nuværende fløje er af form som et dragehoved og forsynet med årstallet 1777.

†KALKMALERIER

1729 omtaler regnskaberne »zirat paa buerne«. — Ifølge præsteindberetningen til Thurah 1754 havde kirken en kalkmalet udsmykning fra 1751, hvilket fremgik af en indskrift under korbuen: »Anno 1751, da amtmanden var høy og velbaaren herre Ridder og Geheime Raad Ioachim Christoph von der Luhe, provsten høyærværdige Peder Wöldike blev denne kirckke med nye Malning prydet« — derunder dette vers:

»Viis os dog her inde dine blodige Saar,
vore Øyen rinde, Lam! til vi dig Faaer;
kom boe i din Tempel, den vort hierte er,
dit blod og Exempel smykke een og hver;
og til dit huus Egne samle fleer Guds Søn!
her og allevegne, til du seer din Løn.«

På den anden side af korbuen stod: »Sogne-Præsterne til denne kirckke, saa vit man haver kundet erindre«; i alt ni navne var opregnet her, begyndende med Christen Brun og endende med Jørgen Kastrup; som den tredie nævntes »M. David Brun, hans (Caspar Bruns) Medtiener, døde for faderen 1661«.

Over døren til sakristiet fandtes endvidere kalkmalerier, som ifølge samme kilde forestillede »Kristi himmelfart, Moses og Aaron og profeterne med denne underskrift: Denne Jesu af Nazareth give alle profeterne Vidnesbyrd, at hver den som troer paa ham skal faae Syndernis Forladelse ved hans Navn«.

— »På enden af kirken« var »2de malninger på muren, den ene er kiendelig og forestiller Kristi dåb med den overskrift: »I, saa mange som ere døbte paa Christum, have iført Christum«; den anden malning er ukiendelig, undtagen overskriften, som er således: »Vi have ikke en Ypperste Præst, som ikke kand have medlidenhed med vore skrøbeligheder, men som er forsøgt i alle ting i ligemaade, som vi, dog uden synd. Ebr. 4.« — 1908 blev korets og skibets hvælv dekoreret med planteslyng efter middelalderlige forbilleder af C. Hartwig, Haderslev⁶, men dekorationen er senere overkalket.

I N V E N T A R

Alterbord, gotisk, sikkert samtidigt med tårnet, muret af munkesten og pakket med tegl og rå kamp, 130 cm højt over nuværende gulvflade og 178 cm bredt (dybden skjult af moderne panel); i bagsiden et råt brudt hul. Oversiden er belagt med kalkstensplader, af hvilke kun den bageste er synlig, 200 × 45 cm og 6,5—9 cm tyk. Bordet står ca. 68 cm fra tårnets østvæg, en lodret mørtelestribе i flugt med dets nordside viser, at rummet bag alteret har været afskilret til denne side (til den anden side skjules tårnvæggen af isolerplader).

Fig. 5. Stepping. Altertavle 1612 (p. 337).

V. M. 1951

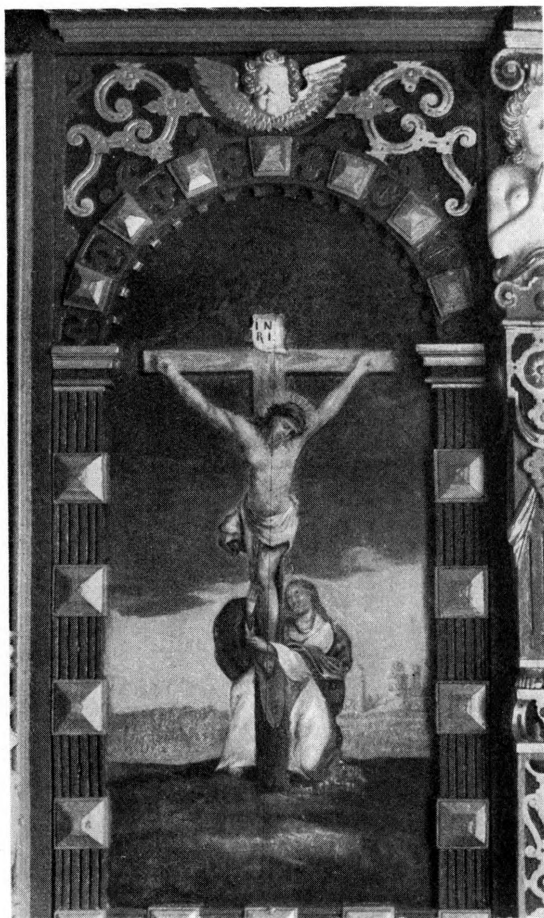
Alterklæde af rødt klæde med kors og guldgaloner. Et \dagger tilsvarende er nævnt i inventariet 1763⁷.

Altertavle (fig. 5) i højrenæssance, med reliefskåret årstal 1612, stor, af eg-nens almindelige type, dog ikke med »løse« sidestykker, idet midtstykkets postament- og gesimsbjælke begge er gennemløbende, mens sidestykkernes hængeled er skåret for sig⁸. Storfeltet flankeres af slanke felter med pålagte rammelister, og foran dem står glatte, joniske søjler med høje prydbælter, smykkede med kartoucheværk, kvindehoveder med hængelkæde, bosser etc. På postamentfremspringene er der store hoveder med hængelkæde og volutter på siderne. Gesimsen, fra hvis underside der hænger rosetblomster, bærer en brudt gavl, og bag den hæver sig et andet gavlstykke med kvartrund gesims og gennembrudt voluttopstykke kronet af en putto med en lang stang, der ender i en stor kugle. Foran volutgavlen er der et velskåret krucifiks, hvis

nedre korsarm er anbragt i bruddet på den førstnævnte gavl. Sidestykkernes felter har arkader med omløbende, kanneleret rammeværk, der brydes af store, flade ædelstensbosser, og også bueslaget over profilkapitælerne har bosser; over slutbossen et englehoved mellem båndslang i fladsnit. Sidepartiernes ydre rammestykke dækkes af en herme med jonisk kapitæl og kanneleret skaft med beslagværk og hængeklæde, mod syd en kvinde, mod nord en mand. I de kartoucheagtige nedhæng står årstallet: Anno 1612; i de smalle vinger er der et englehoved, i topstykkerne et kvindehoved med hængeklæde og uden for dem en engel svarende til topstykkets. Formodentlig har de tre oprindelig båret lidelsesredskaber.

I storfeltet er der et oprindeligt, men stærkt opfrisket nadvermaleri, olie på træ, efter samme forlæg som alterbillederne i Fjelstrup (p. 307) og Vojens (Gram hrd.). Scenen er en søjlehal med udsigt til baggrundens bjerge og bygninger. Kristus, der er ved at velsigne kalken, sidder under en baldakin bestående af et grønt tæppe; alle deltagerne er iført farveprægtige kjortler. I forgrunden en kurv med brød og tallerkener og ved siden af en vase. Sidepartiernes malerier er også olie på træ, men yngre, sikkert fra 1729, da altertavlen maledes for 150 mk. (rgsk.), og betydelig mere afdæmpede i farverne end midtbilledet. Sydbilledet (fig. 6) forestiller Maria Magdalene knælende ved den korsfæstedes fødder under uvejrhimmel; i baggrunden en by eller en borg; et motiv, der — omend spejlvendt — genfindes på Brochmanns epitaf i Haderslev domkirke, p. 172. Billedet i nord viser også den korsfæstede, men ved korsets fod står et alter, i hvis ild der ligger et hjerte, der samtidig overgydes af blodet fra Kristi brystvunde. Ved siden af alteret står en kvinde og lægger ved på alterilden, medens hun træder på et rigsæble (forkrænkeligheden). Baggrunden som sydbilledets. I postamentfeltet er indsat et maleri på lærred, den barmhjertige samaritan, signeret: P. Mayer 1873. Rammeværkets farver er fra ny tid og uden relation til ældre stafferinger. Bundfarven er brun; i øvrigt er der anvendt gråt og bronzering, søjler og karnation er hvid. Indskrifterne samtidige. På tavlens bagside er fastsømmet et egebrædt med indskåret: EMS Anno 1641 die 2. Nov., formodentlig hentydende til en reparation.

Altersølv. Kalk (fig.8), o. 1450, 18,5 cm høj. Flad, sekspassig fod med en af korsblomster gennembrudt standkant; på fodens overside reliefminuskler: »Dominus Nicolaus Dragy procuravit me, orate pro eo« (»hr. N D anskaffede mig, bed for ham«). På en af de runde tunger et lille, fastnittede krucifiks på indristet kors med »inri« (ligeledes minuskler). Sekskantet skaft, over lille krone, med ciselerede firblomster; fladtrykt knop med (tomme) stavværksvinduer på over- og underside samt seks rudebosser med minuskler: ihesus. Nyere, stort bæger; overalt forgyldt. Under bunden indridset: »Steppingen«. *Disk*, glat, svær, med graveret og ciseleret cirkelkors på ciseleret, stråleagtig bund.

V. M. 1951

Fig. 6—7. Stepping. 6. Maleri i altertavlens sydfelt (p. 338). 7. Korbuekrucifiks (p. 340).

P. N. 1923

Sygekalken blev stjålet 1925; kun *vinflasken*, af sølv, med oblatgemme, er bevaret; den er nævnt i inventariet 1763 sammen med sygekalken og -disken⁷. Mestermærke GTB i rektangel, sikkert for Koldingguldsmiden Gert Nielsen Thorbrügger, død 1756 (Bøje p. 275), desuden »w 6 lod 8 q«. Moderne *sygesæt* af plet.

Vinkande og *skål* af københavnsk porcelæn, sortglaseret med guldkors, kanden fra 1840'rne, skålen fra o. 1830.

Alterstager. 1) 1665 (fig. 10), barokke, kun 23,5 cm høje, med hvælvet fod- og lyseskål og svært skaft med flad midtkugle mellem to par smalle rundstave. På fodskålene graverede versaler: »G[ott] z[ur] E[hre] d[er] K[irche] Stepping z[um] Z[ier] hat Iens Raven u[nd] Dorothea Froms auf Bierndrup Gard d[iese] z[we]i Leuchter verehret A^o 1665« (sml. †gravsten nr. 1).

2) 1733 (fig. 9), senbarokke, nøje svarende til stagerne i Vilstrup (Haders-

V. M. 1951

Kig. 8. Stepping. Alterkalk (p. 338).

der en rundstav, men er firkantet for neden med glatte halvcirkelskiver mellem pæreformede hjørnekopper. Højde 92 cm. (Mackeprang: Døbefonte p.332, muligvis fra Haderslevværkstedet). Præsteindberetningen til Thurah 1754 meddeler, at den var indfattet i træ; det må være denne indfatning, der tænkes på, når det i regnskabet for 1852 anføres, at »døbefonten samles og forgyldningen lakeres«¹⁰. På »Daaben« stod det sprog: Daaben gjør os salige etc. 1. Petr. 3. (præsteindb.). Ifølge samme kilde var der en †*himmel* over fonten »med disse Ord i Randen: Daaben er en god Samvittigheds Pagt med Gud formedelst Christi Opstandelse«.

Dåbsfad af kobber, moderne. I sakristiet ligger et lille messingfad, sikkert det, der købtes 1880 hos Köppen i Berlin i stedet for det gamle af tin, der var »uden kirkeligt præg«²⁻³. Inventariet 1763 nævner et †dåbsfad af messing⁷.

Dåbskande af messing, moderne.

Korbuekrucifiks fra 1852¹⁰.

*Krucifiksfigur*¹¹ (fig. 7), senromansk, fra o. 1250, nu uden arme, ligger i ligkapellet. Figuren, der er ret medtaget og måler 125 cm, har oprindelig haft krone. Hovedet hælder ganske svagt til højre, mens krop og knæ drejer lidt mod venstre. Det bølgede hår falder i tre symmetriske lokker ned på hver skulder; overskæg og kort fuldskæg er markeret. Brystkassen er angivet med store, glatte brystben og herunder ribbenene. Lændeklædet er langt med vulst og stor sløjfe i venstre side og trukket en smule op over venstre knæ. Skinne-

lev hrd.) og Vedsted (Gram). De er 40 cm høje, har stor, hvælvet fodskål og ret flad lyseskål, samt slankt skaft med seks kugleled, det ene større end de andre og midtdelt. På fodskålene graverede versaler: »Stepping Kirch 1733«.

Desuden findes et par stager af messingblik i gotisk stil af tysk fabrikat, formodentlig de stager, kirken ansøger om 1889 »til at sætte de lys på, som ved begravelser bliver givet«⁹.

Alterskranke fra slutningen af 1800'erne, med renæssancebalustre og håndstang af poleret nøddetræ.

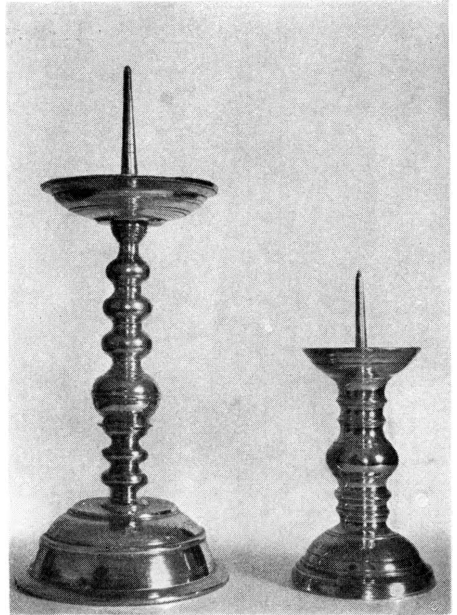
Døbefont (sml. fig. 4), romansk, af granit; den høje, glatte kumme, ca. 72 cm i tvn., er kun hullet halvt ned og mangler alløb. Foden, der virker lille til den store kumme, har rundt skaft under en rundstav, men er firkantet for neden med glatte halvcirkelskiver mellem pæreformede hjørnekopper. Højde 92 cm. (Mackeprang: Døbefonte p.332, muligvis fra Haderslevværkstedet).

benene er skarpe, fødderne overlagte.

1754 købtes en ny krone til krucifikset (rgsk.). Af den oprindelige staffering er nu kun bevaret spredte spor af krideringen; men i en indberetning af Haupt fra 1908³ hedder det, at farverne er delvis bevaret, men affaldende. Da eksisterede også *sidefigurerne*, dog i defekt tilstand. Ifølge præsteindberetningen 1754 stod der på korbuebjælken et citat på plattysk fra Es. 53.

Prædikestol (fig. 12) i ungrenæssance, med reliefskåret årstal 1558, den ældste bevarede i Sønderjylland og sikkert fra samme værksted som den eet år yngre stol i Halk (Haderslev hrd.), et rigt skåret arbejde med alle ungrenæssancens luner. Stolen har fem fag og et opgangsfag med slanke søjler på hjørnerne, byg-

get op som et rørknippe med akantusblade foroven og forneden og midt på skaftet et profileret bælte. I stedet for baser er der et retkantet led med små vinduesnicher; kapitælerne er profilerede. I hvert fag er der retkantede profilrammer med ind- og udvendige ornamentborter, og rammefelterne er fyldt dels af akantusornamentik, dels af renæssanceversaler skåret i højt relief, dels af begge dele. Indskriften lyder: »Clama necesses qvasi tuba vocem tuam et annu[n]cia populo scelera eorum et domui Iacop peccata eorum« (»du skal opløfte din røst som en basun og forkynde folket deres brøde og Jacobs hus deres synder«). De svære og rigt profilerede lister over og under postamentfelterne springer frem i spidser ligesom selve de bizart ornamenterede fremspring, hvoraf et har tre udskårne hoveder over hinanden (fig. 11). I de ganske smalle postamentfelter, der omgives af en bred profilramme, er der også reliefversaler: »M[agister] Iohannis Forstius, H[r] Iesper Brun P[astor] Nes Iebs[øn] Anno 1558«. Frisefelterne er dekoreret varierende med akantus- og blomsterornamentik, masker og overflødighedshorn. Kronlisten har dobbelt tandsnit. Stolen hviler på en svær, ottekantet stolpe, der næsten skjules af rigt skårne barokbøjler og barokke nedhæng. Opgangen er ny, med balustre af form som alterskrankens. Himmelen bærer det relief skårne årstal 1618 og svarer i eet og alt til den i Frørup (p.357 f.). Den danner en ligesidet, ottekantet polygon og har gennemløbende frise, fire kartoucheagtige topstykker med »An(n)o 1618« og en roset. På undersiden en enkel roset; men her har sikkert

V. M. 1951

Fig. 9—10. Stepping. Alterstager 1733 og 1665 (p. 339).

K. M. 1952

Fig. 11. Stepping. Detail af prædikestol 1558 (p. 341).

været niere. Den nye staffering, grå, brun og bronzeret, svarer til altertavlens og har ingen relation til ældre farver.

Stolestaderne er nygotiske fra 1871, da kirken fik 58 nye stader². Plankerne ender i et lille, spidsbuet topstykke med et rokokkoornament i gips. Ifølge Abildgaard, 1775¹², bar det øverste \dagger stolestade — fra o. 1570 — på kvinde- og mandssiderne tre udskårne våben, henholdsvis for Ulfeld og Abildgaard — Rantzau, henvisende til Kirsten Ulfeld til Bjernstrupgård og hendes mand Poul Abildgaard samt dennes mor Tale Rantzau. 1795 nævnes »der Taapdruper \dagger Kirchenstuhl« (rgsk.).

Degnestolen er i ny tid fjernet fra koret og står nu i sakristiet. Den er omtrent samtidig med stoleværket.

Skab. I sakristiet står et enkelt skab af fyr, antagelig fra 1765, da der anskaffedes et skab til denne og Frørup kirke (rgsk.); det står på en sarg med profilliste og udsvajfede ben og har dobbeltdør, hver med to rundstavprofilerede fyldinger. Oprindelig lås, nøgle og låseblok. Under den brunlige oliemaling findes en smuk og kraftig hvid og blå marmorering. På dørenes øverste rammestykker skimtes oprindelig fraktur: »Stepping und Frørup«.

I præstegården står et barokt *arkivskab*, som anskaffedes 1676 (rgsk.).

Vægskabe. I sakristiet findes tre vægskabe. Et i vestvæggen fra begyndelsen af 1600'rne, af eg, med renæssanceprofiler (på den glatte dør er kun det fligede låseblok bevaret); og to enkle af fyr i nordvæggen på hver side af kaminen med barokfylding i døren, men vistnok fra nyere tid.

Standur fra o. 1750, uden værk og skive, med symmetrisk ranke- og blomsterornamentik på døren og usymmetriske rokokomønstre på messingskiveholderen.

Dørfløje. Begge de enkle dørfløje i sakristiet, den ene til koret, den anden til kirkegården, er fra 1700'rne, med oprindelige gangjern, låseblok (spidsovalt og polvgonalt) og simple jernhåndtag; den sidstnævnte dørfløj er muligvis fra 1761, da der blev brudt en døråbning til kirken (sml. p. 334).

Orgel fra 1871², leveret af Marcussen og søn, Åbenrå. Det har 13 stemmer og pedal. Samtidigt orgelpulpir.

Fig. 12. Stepping. Prædikestol 1558 (p. 341, sml. fig. 11).

V. M. 1951

Lille *pengekiste* (fig. 13) fra slutningen af 1700'rne, af eg, 39×22 og 21 cm høj (med låg), jernbundet og med en jernhank i hver ende; tre pengeslidser svarende til tre rum (den ene skillevæg nu borte).

Kollektbækken fra o. 1750, nævnt i inventariet 1763⁷, af messing, anbragt i

en tilsvarende udskæring i en ottekantet træplade (17,8 cm i tværmål), der hviler på tre ben, i alt 56 cm høj; brunmalet med røde striber. Henligger i meget defekt tilstand på våbenhusloftet.

Præsterækketavler, to ens, den ældste anskaffet 1827 (rgsk.). Tidligere havde præsterækken været malet på korbuen (se p. 336).

Maleri, brystbillede af Morten Luther fra 1700'erne, 85 × 69 cm. På hver side af hovedet er med hvid kursiv på tysk malet hans navn og data. Revnet og itu, i sort egetræsramme. I sakristiet.

†*Maleri*. Ifølge indberetningen til Thurah 1754 hang der »lige over for kirkedøren ... en Tavle, som forestiller historien om brudgommen og de 10 Jomfruer med dette Sprog: Vaager! thi i icke vide, hvercken dag eller Time ... Matth 25«.

Klokker. 1) (Fig. 14) 1547, støbt af Gerhard fra Marvelt. »Varbum (!) Domini manit (!) in eternum. Gerhardus de Marvelt me fesit (!) anno 1547« (»Guds ord forbliver i evighed. G. fra M. gjorde mig år 1547«). Stor, fornem malmklokke med bred ungrenæssance-bort om halsen, fauner i profil vekslende med fantasi-væsener en face, hvis arme og ben løber ud i bladværk, alt indkomponeret i en spinkel bølgeranke. Hankene har skægmasker. Tvm. 110 cm.

2) 1920, genforeningsklokke fra de Smithske jernstøberier i Ålborg; udsmykningen tegnet af arkitekt S. Thruue, verset formet af Vilh. Andersen¹³.

†*Klokker*. 1) 1619, støbt af Berent Bodemann, med indskriften: »Mit Gottes hilf, guss mich Berent Bodemann. Si Deus pro nobis, quis contra nos. Anno 1619« (»hvis Gud er for os, hvem er da mod os«) (præsteindb. 1754).

2) 1791 omstøbtes den lille klokke i København (rgsk.).

3) 1855 omstøbtes den atter hos Gamsts og Lunds efterfølger¹⁴.

Klokkestol (fig. 14) af eg og noget fyr, muligvis jævngammel med klokke nr. 1. Den er af typen med een overligger på fire af skråbånd støttede stolper, der atter hviler på fire svære fyrrebjælker; såvel disse som den egentlige klokkestols tømmer er mærket dels med øksehugne numre, dels med hulede trekanten. Ny ophængning 1948.

GRAVMINDER

Grausten. 1) O. 1788. Jørgen Mygind, sognepræst for Dreslette menighed på Fyen i 46 år, født i Asperup præstegård på Fyen 17. juli 1707, død i Stepping præstegård 13. jan. 1781, og hans ægtefælle i 48 år, Margareta Lucia Mygind, født Ravn, født i Dreslette præstegård 7. juli 1708, død i Stepping præstegård 17. okt. 1788. Rød, ølandsk kalksten, 183 × 119 cm; inden for en profileret kant og en rillet ramme dækkes hele stenens flade af indskriften, med versaler, navnene med store skønskriftsbogstaver; øverst Rom. 5 v. 5, Håbet beskæm-

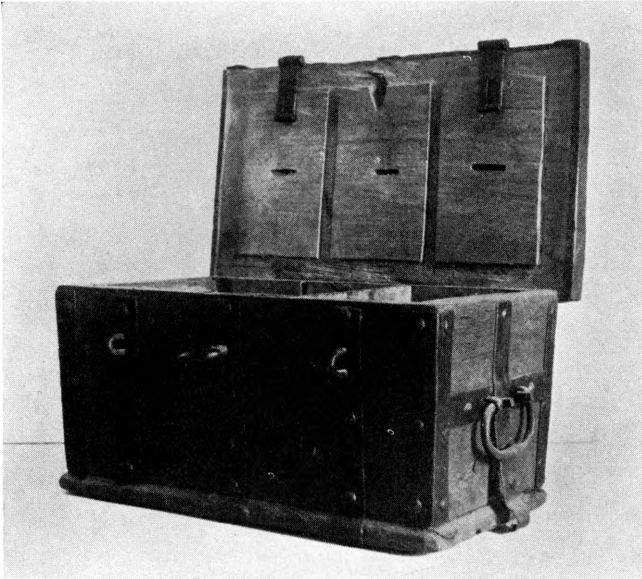

Fig. 13. Stepping. Pengekiste (p. 343).

V. M. 1951

mer ingen etc., nederst endnu en religiøs indskrift afsluttet af en ranke. På kirkegården.

2) O. 1809. Niels Mygind, præst til Stepping og Frørup menigheder i 39 år, født i Dreslette præstegård på Fyen 13. juli 1736, død her i præstegården 7. juni 1809, og hans første ægtefælle Anna Maria Mygind, født Pram, født i Øsløs præstegård i Jylland 28. sept. 1755, død her i præstegården 14. marts 1786. Grå, ølandsk kalksten, 183 × 148 cm, med kant og ramme svarende til den foregående sten; under indskriften, med skriveskrift og store skønskriftsbogstaver, et felt hvori to brændende hjerter omgivet af to ranker. På kirkegården.

3) O. 1817. Lille natursten, af granit, med indristet: »AK« over »PD af H, 1817«. På kirkegården.

†*Gravsten.* 1) O. 1676. Ifølge Rhode p. 340 var kaptajn ved det Lytzouske regiment Jens Raben begravet her 1676; han var født 1608 og havde været 48 år i krigstjeneste. (Sml. alterstage nr. 1).

2) Ifølge præsteindberetningen 1754 lå der »midt på kirke gulvet ... 6 flieser tilsammen som en ligsteen, derpaa staaer: Hier unter ruhet die viel Ehr und tugendsahme Frau Frau Elisabeth Michel Hansens von Anderop, selig entschlafen den 19. Iunii A. 1698 ihres Alters 73. Jahr. Paa de andre flieser staaer: auf Iacob Nissen eigen Bekosten«.

†*Begravelse* var 1754 »ved alter-foden« for præsterne og deres familie, muret i jorden (præsteindb.).

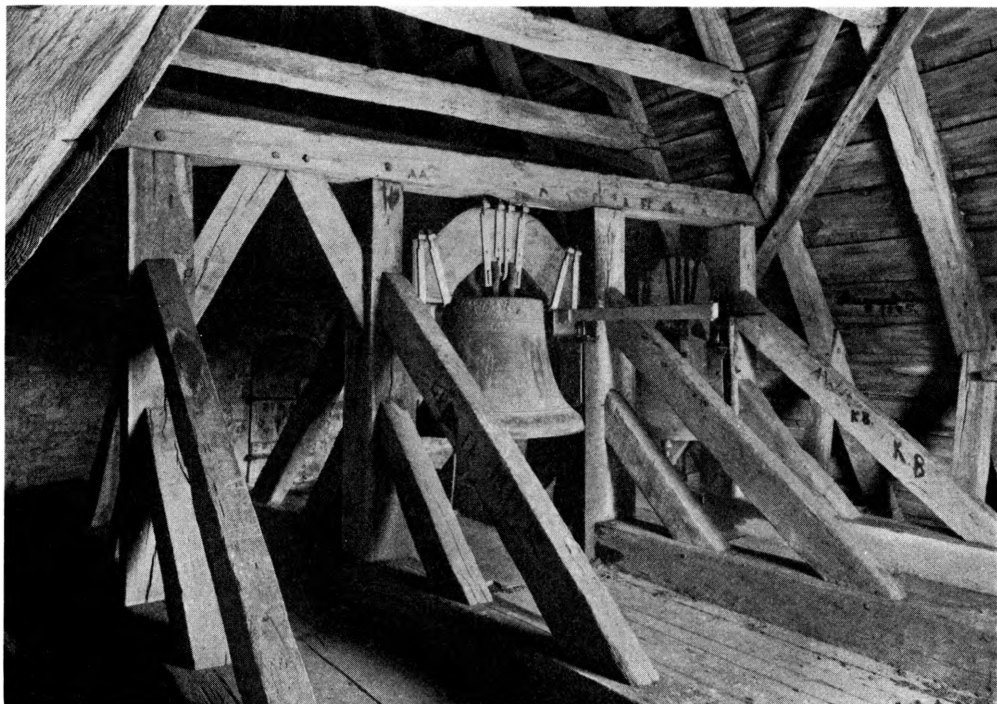

Fig. 14. Stepping. Klokkestol (p. 344).

E. M. 1952

En **fingerring* af bronze med oval seglplade, hvori våbenskjold med bomærke og derover bogstaverne P S, blev 1854 fundet på kirkegården. Nu i Nationalmuseet.

KILDER OG HENVISNINGER

LA. Åbenrå. Haderslev provstearkiv: kirkeregnskabsbøger for Stepping 1564—1847 (*rgsk.*). — Sager ang. de enkelte sogne, Stepping og Frørup 1594—1920. — Haderslev provstis fælles kirkekasse: regnskaber med bilag 1800—46. — Generalsuperintendentens arkiv, abt. 18, nr. 41. Kirkeinventarium for Stepping og Frørup. — Se iøvrigt arkivalier for Haderslev provsti i almindelighed p. 28. — Museumsindberetninger af S. A. Claudihansen 1910 og P. Kr. Andersen 1936 (forundersøgelse af inventar) og 1945 (inventar samt undersøgelse af krucifiks). — Undersøgelse og beskrivelse ved Elna Møller, Erik Moltke og Vibeke Michelsen 1951.

Haupt I, 379 ff.

Præsteindb. 1754.

¹ Hertugens patronatsret fremgår bl.a. af et brev af 12. august 1546 i Hansborgske reg. II, 331 f. ² Fælleskirkekassen: *rgsk.* med bilag 1870—1924. ³ Sager ang. de enkelte sogne etc. 1594—1920. ⁴ 1661 omtaler regnskabet et »Beichthaus«, dvs. skriftehus. Denne bygning er sikkert identisk med våbenhuset, eftersom ordet »skriftes« i disse egne er en almindelig betegnelse for den nævnte bygning (sml. Frørup p. 351). ⁵ I Car-

sten Petersens privatarkiv i LA. Åbenrå (kirkerne i Haderslev provsti) findes en seddel, som uden kildeangivelse oplyser, at Højrudderne (sml. †Højrup kirke ndf.) byggede et stykke til kirken. ⁶ Haupt: Jahresberichte, 1908/09, p. 3 og note 2 ovfr. ⁷ Generalsuperintendentens arkiv etc. inventar for Stepping og Frørup. ⁸ Storfeltets tre og sidefelternes to svære egebrædder er holdt sammen med tre lose sinker og iøvrigt fæstnet til rammeværket med store jernsøm; storfeltets brædder støttes desuden af en på bagsiden fastgjort ramme, hvis tværstykker er sinket ind i de lodrette. ⁹ Provstearkivet: Acta betr. Prediger etc., Gemeinden Stepping u. Frørup. ¹⁰ Fælleskirkekassen: Sager vedr. ombygning etc. 1800—96. ¹¹ Poul Nørlund, i Danmarks Billedhuggerkunst. 1950. p. 63. ¹² Tegning i NM.s arkiv. ¹³ De sønderjydske Kirkeklokker. 1925. p. 11 og 24. ¹⁴ Haderslev provstis fælles kirkekasse: rgsk. 1833—71, under 1856.

† HØJRUP KIRKE

SØNDER-TYRSTRUP HERRED

Højrup by i Stepping sogn skal tidligere have haft en kirke fælles med Bramdrup (Ødis sogn, Vejle amt)¹; ifølge præsteindberetningen til Thurah² 1754 kunne man endnu på den tid se ruiner af kirken i Højrup skov, ikke langt fra det sted, hvor en stor eg, kaldet Farres konge, stod³.

KILDER OG HENVISNINGER

¹ Rhode p. 339. ² Sml. også Danske Atlas VII, 147 og Rhode p. 339. ³ Kæmpegen stod endnu o. 1860. Trap: Slesvig p. 39.